

СЪДЕБНАТА РЕФОРМА ПРОДЪЛЖАВА С РЕФОРМИ В НАКАЗАТЕЛНОТО ПРАВОРАЗДАВАНЕ

*Антон Станков*⁵⁴

Продължават да се чуват въпроси: защо е необходима реформа на съдебната система и защо тази дума звучи толкова остро – признавам си, на мен думата реформа ми звучи почти като война. На практика реформата на съдебната система в България на моменти беше толкова изострена, че наподобяваше наистина военни действия.

Реформата е необходима по две причини, които държа да припомня, защото ние като професионалисти, като специалисти, гледаме от собствената си камбанария и забравяме, че не сме единствените, които разбират, не сме единствените, които работят, а има други, които оценяват нашата работа.

Реформата е необходима, на първо място, на обикновения български гражданин. Недоволството към действията на съдебната система нараства, всички го знаем, и това не е въпрос на медийна манипулация, това е въпрос и на нашите конкретни самостоятелни действия. Трябва да бъдем самокритични.

Реформа в наказателното правораздаване в момента се провежда и във Великобритания и там се наблюдава абсолютно същият синдром, който наблюдаваме и тук. Тогава, когато говорят представителите на конкретните институции, ангажирани в наказателното производство, от тяхно институционалния поглед нещата стоят перфектно. Всеки един във Великобритания, както и в България, гледайки от своето бюро, от своя кабинет, казва: ето, аз съм си свършил работата прекрасно. Но подаването на топката нататък в процеса, защото наказателният процес е процес, не е еднократен акт, показва, че има цялостен резултат, който не е удовлетворителен. Той не е удовлетворителен за обществото. Същия проблем го имат във Великобритания, хубавото е, че там, стъпвайки на традиция, пък и на друга култура, друг начин на мислене, в рамките на 18 месеца интензивни разговори между институциите са стигнали до взаимно приемливи решения и вече реализират една реформа, която те намират за удовлетворителна.

Втората особеност обаче, е тази, която нас ни притиска. И ние можем 18 месеца да се заключим някъде и да стигнем накрая до консенсус, но другата особеност е, че нямаме тези 18 месеца. България се бори активно на 1 януари 2007 г. да бъде член на Европейския съюз. България, а не българското правителство, не българският парламент, а България се бореше на 25 април договорът за присъединяване да бъде подписан и не съм чул някой открито да се изкаже против тази идея. Няма такава партия, аз поне не познавам, не познавам и политик, който открито да е казал: аз съм против България да бъде в Европейския съюз.

⁵⁴ Антон Станков е завършил право в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Кариерата му започва като стажант в Софийския градски съд, след което последователно става младши съдия в Шуменския окръжен съд и съдия в Шуменския районен съд, Софийския районен съд и Софийския градски съд, в който е бил председател на наказателната колегия. От 2001 г. до 2005 г. е министър на правосъдието, след което отново се връща на работа като съдия във Софийския градски съд.

Стъпвайки на тази теза, сме длъжни да чуем онова, което периодично ни казват от 2000 г. В Редовния доклад на Европейската комисия, който излиза всяка година, се казва: има проблеми в работата на съдебната система, тези проблеми са такива и такива. Европейските експерти съвсем коректно отразяват онова, което преди всичко ние самите сме им казали. Нека бъдем честни към себе си, те твърдят, че трябва да има реформа, основавайки се на онова, което самите ние сме казали.

От 2000 г. опитите за реформа, особено в наказателното правораздаване, не са били концентрирани толкова, колкото са в момента. Имаше много добри промени в Наказателно-процесуалния кодекс, касаещи режима на мерките за неотклонение, касаещи дейността в съдебната фаза и т.н., но бележките за досъдебната фаза, въпреки нашите опити, не успяха да получат ясен отговор.

Държа веднага да припомня защо. Имаше координирани, умишлени опити тази реформа, която ние предложихме, да бъде забавена. Ще ви припомня няколкото произнасяния на Конституционния съд, инспирирани от представители на съдебната власт – онези, които могат да питат Конституционния съд. Така е в демокрациите – всеки си упражнява правата, въпросът е, че при упражняването на тези права се реализира един тесен институционален, в някои случаи включително и личен интерес. Реформата рязко беше забавена след произнасянията на Конституционния съд и по промените в Закона за съдебната власт, и по възможността да бъдат извършени промени в структурата на съдебната власт. Както знаете, не сме се отказали, ние ще продължим и единствената възможност да продължим е със създаването на новия Наказателно-процесуален кодекс.

С това искам да отговаря и на въпроса: защо изцяло нов Наказателно-процесуален кодекс? Получили сме положителни експертизи, положителни оценки за Наказателно-процесуалния кодекс в някои негови части. Имаме части от сега действащия НПК, които са много добри, определено отговарят на европейските стандарти. В същото време на препоръката, че трябва да се избегне дублирането на правомощия, конкуренцията между следователя и прокурора, все още не сме дали ясен отговор. Последният наш опит да ремонтираме сегашния Наказателно-процесуален кодекс беше през септември 2004 г., но на парламента не му достигна политическа воля да доведе тези реформи докрай. Още тогава можеше да бъдат изчерпани дискусиите. Поради това, поради съществените промени в Наказателно-процесуалния кодекс, които трябва да бъдат направени, се пристъпи към неговото ускорено писане.

Щастлив съм да отбележа, че моите притеснения за кратките срокове, които ни притискат, все повече намаляват. Дискусията по Наказателно-процесуалния кодекс на практика никога не е спирала, проблемите са ясно обозначени, просто трябва да се дадат решения и ние ще предложим такива решения в Наказателно-процесуалния кодекс, които категорично ще отговарят на изискванията на Европейския съюз към нас.

На следващо място, тези изменения се пишат в рамките на сега действащия конституционен модел.

Не на последно място, не изключвам варианта следващият парламент да пристъпи към промени в структурата на съдебната власт, въпреки решението на Конституционния съд. Това е мое лично виждане, касае някакво бъдещо събитие, мога да отбележа, че ако това нещо се случи, проектът за Наказателно-процесуален кодекс може много кратко, много стегнато да бъде редактиран, без да се налага съществена промяна.

Законопроектът ще бъде готов на 15 май, той не може да бъде дискутиран в момента, включително и с неправителствени организации като Съюза на съдиите, Асоциацията на прокурорите или пък Камарата на следователите, защото той е в работна група, той не е одобрен като законопроект. В този смисъл това са една шепа идеи, обобщени под формата на проектозакон. Когато те бъдат одобрени, когато тези идеи вече станат законопроект на Министерския съвет, дискусиата ще продължи. Тази дискусия няма да приключи и след обявяването на новия Наказателно-процесуален кодекс и неговото приемане.⁵⁵

Бих искал да подчертая, че отношението на европейските партньори към нас е изключително положително. Ние сме на финалната си права и това е ясно и видимо. Довършването на започнатото ще бъде реализирано от следващия парламент. Така беше разчетена и Стратегията за съдебна реформа – да приключи в края на 2005 г.

⁵⁵ Виж бел. 47 на стр. 97.

